

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AON 5321/2001

Kmdr por. dypl. pil. Zenon CHOJNACKI

WSPÓŁDZIAŁANIE LOTNICTWA WŁOP Z MARYNARKĄ WOJENNĄ

Wybrane problemy

Biblioteka Główna
Akademii Sztuki Wojennej

53944

09-053944-000-0

53944

WARSZAWA

2001

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ
KATEDRA WOJSK LOTNICZYCH

AON 5321/2001

Kmdr por. dypl. pil. Zenon CHOJNACKI

**WSPÓLDZIAŁANIE LOTNICTWA WŁOP
Z MARYNARKĄ WOJENNĄ**

Wybrane problemy

Powielenie i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
Zam. nr 747/2001

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	5
1. IDENTYFIKACJA WSPÓLDZIAŁANIA	7
2. POŁĄCZONE DZIAŁANIA LOTNICTWA SIŁ POWIETRZNYCH I MARYNARKI WOJENNEJ	16
3. DOWODZENIE I WSPÓLDZIAŁANIE LOTNICTWA SIŁ POWIETRZNYCH I MARYNARKI WOJENNEJ W DZIAŁANIACH WSPÓLNYCH.....	21
ZAKOŃCZENIE.....	33
BIBLIOGRAFIA.....	36

WSTĘP

Posiadanie przez Polskę szerokiego dostępu do morza wymaga zapewnienia zarówno obrony wybrzeża, jak i przylegającego do niego akwenu, stanowiącego polskie obszary morskie. Badania literatury i analiza wniosków z zaistniałych konfliktów zbrojnych wskazują, iż we współczesnej wojnie na morzu wciąż rosnącą rolę odgrywa lotnictwo. Szczególnie duże możliwości prowadzenia działań posiada lotnictwo w ramach zamkniętego morza śródlądowego, jakim jest Morze Bałtyckie¹.

Lotnictwo sił powietrznych tworzyć będzie korzystne warunki działań dla sił morskich poprzez zdominowanie przestrzeni powietrznej w wyniku wywalczenia przewagi lub panowania w powietrzu oraz wsparcie ich działań poprzez udzielenie im pomocy ogniowej w ramach izolacji lotniczej, ofensywnego wsparcia ogniowego i taktycznego wsparcia operacji sił morskich, a także wspierając je w zakresie transportu powietrznego, czy rozpoznania. Stąd też niezbędne wsparcie siłom Marynarki Wojennej może zapewnić lotnictwo Sił Powietrznych, realizując zadania: osłony myśliwskiej, rozpoznania powietrznego i uderzeniowe.

W związku z tym ważną staje się problematyka organizowania i utrzymania współdziałania lotnictwa Sił Powietrznych z Marynarką Wojenną zarówno w strefie przybrzeżnej, jak i morskiej.

Wspólne użycie tych sił wynika z następujących uwarunkowań:

1. czasy osiągnięcia gotowości bojowej lotnictwa Sił Powietrznych i Marynarki Wojennej są różne;

¹ W. Michalak, S. Zajas, *Lotnictwo w obronie wybrzeża*, AON, Warszawa 1994, s. 5.

2. środki napadu powietrznego przeciwnika mogą wykonywać zaskakujące uderzenia do czasu osiągnięcia gotowości bojowej przez siły nawodne i podwodne Marynarki Wojennej.

3. część Sił Powietrznych oraz Marynarka Wojenna w okresie pokoju bazują w jednym rejonie, co umożliwi tworzenie najbardziej zasadnego ich ugrupowania, a także organizowanie skutecznego dowodzenia nimi na różnych etapach działań bojowych.

Prezentowany materiał, w opinii autora, mimo swoich niedoskonałości może służyć jako materiał do szkolenia studentów Akademii Obrony Narodowej oraz dowództw i sztabów jednostek wojskowych z problematyki współdziałania lotnictwa Sił Powietrznych z Marynarką Wojenną.

1. IDENTYFIKACJA WSPÓLDZIAŁANIA

Po drugiej wojnie światowej wysiłek koncepcyjny, technologiczny i organizacyjny skoncentrowany został na doskonaleniu wizji integrującej wszystkie środowiska walki. Sukces w działaniu zespołowym, a takim niewątpliwie jest walka zbrojna, możliwy jest tylko przy połączeniu wysiłków wszystkich uczestniczących w niej podmiotów. To połączenie wysiłków, przynajmniej dwóch podmiotów, nosi zwykle miano współdziałania, a w prakseologii działanie to nazywa się kooperacją².

Tadeusz Kotarbiński wyróżnia dwie formy kooperacji: kooperację pozytywną, która nazywana jest współdziałaniem, oraz negatywną, która jest niczym innym jak walką³.

Pojęcie „współdziałanie” w znaczeniu potocznym ma jednoznaczne pozytywne zabarwienie. Prakseologia, która zajmuje się świadomą i celową działalnością człowieka z punktu widzenia jej skuteczności, traktuje – jako skuteczne – takie działanie, które prowadzi do zamierzonego celu⁴.

Mówiąc o współdziałaniu, mamy na myśli działanie dwóch lub wielu podmiotów uczestniczących świadomie i dobrowolnie. Jest to pierwszy warunek istnienia współdziałania. Kolejnym wymogiem jest cel rozumiany jako zamierzony rezultat dążeń, do którego osiągnięcia się zmierza. Cel ten w każdym działaniu wielopodmiotowym stanowić będzie klamrę spinającą wszystkie działania pojedynczych uczestni-

² T. Pszczółkowski, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Warszawa 1978, s. 273.

³ T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Warszawa 1969, s. 93.

⁴ A. Bobkowski, *Współdziałanie w obronie powietrznej*, AON, Warszawa 1997, s. 7.

ków. Wynika stąd, że bez określenia jasnego celu działania nie może istnieć współdziałanie⁵.

Trzecim wymogiem współdziałania jest szeroko pojęta informacja⁶. Aby różne podmioty, wykonujące różne zadania, mogły osiągnąć wspólny cel, muszą mieć do dyspozycji wiedzę o celu, a także o zadaniach, jakie wykonują poszczególni jego uczestnicy, a często nawet o sposobie ich wykonywania⁷.

W dostępnej literaturze znaleźć można wiele definicji współdziałania, jednak nie wszystkie zawierają w sobie treści przedstawione wyżej.

Według Zdzisława Galewskiego „Współdziałanie to uzgodnione w czasie i przestrzeni wysiłki wszystkich uczestników walki na rzecz osiągnięcia wspólnego celu”⁸.

Definicja zawarta w *Słowniku języka polskiego* to: „działać, pracować wspólnie z kimś, pomagać komu w jakiejś działalności”⁹, natomiast w *Małej encyklopedii prakseologii i teorii organizacji* współdziałanie to „...działanie wielopodmiotowe, którego uczestnicy wzajemnie sobie pomagają”¹⁰.

Dość wyczerpującą definicję zawiera *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, która współdziałanie określa jako: „...typy i rodzaje związków (sprzężeń zwrotnych) zachodzących między jednostkami lub grupami społecznymi dążącymi w tym samym czasie do realizacji

⁵ W. Lidwa, *Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju*, AON, Warszawa 1999, s. 94.

⁶ „Przystępując do analizy współdziałania, trzeba rozpocząć od podstaw. Są nimi: informacja i sprzężenie zwrotne. [...] Informacja jest koniecznym warunkiem każdej czynności człowieka. Praca ma miejsce wtedy, gdy jesteśmy poinformowani...” A. Aponowicz, *Współdziałanie*, MON, Warszawa 1970, s. 11.

⁷ Z. Ścibiorek, S. Święcicki, *Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej*, AON, Warszawa 1998, s. 13 - 23.

⁸ Z. Galewski, *Współdziałanie na polu walki*, MON, Warszawa 1983, s. 13.

⁹ *Słownik języka polskiego*, t. 3, Warszawa 1978, s. 768.

¹⁰ T. Pszczółkowski, *Mała encyklopedia...*, op. cit., s. 273.

wspólnego celu lub do wzajemnego uniemożliwienia sobie osiągnięcia celów rozbieżnych”¹¹.

Z analizowanych definicji wynika, że istota współdziałania sprowadza się do działania wspólnego przy zachowaniu autonomii sprawców takiego działania. Oznacza to, że podmioty, sprawcy działania zmierzają do jednego celu, jednak każdy z nich spełnia tylko taką rolę, którą mu powierzono. Można przyjąć, że współdziałanie jest pojęciem ogólnym i odnosi się do działań wielopodmiotowych powiązanych wspólnym celem. W następnej kolejności pozwala to wyprowadzić wniosek, że o współdziałaniu można mówić wyłącznie wtedy, gdy niezależne podmioty dobrowolnie wykonują zadania składające się na osiągnięcie wspólnego celu¹².

Z powyższych rozważań dotyczących egzemplifikacji pojęcia współdziałanie, rozumianego jako uzgodniona pomoc przynajmniej dwóch autonomicznych podmiotów dążących do zgodnego celu, wynika że:

1. uczestnicy mają wspólny cel,
2. między współdziałającymi nie zachodzi stosunek podległości,
3. działania są dobrowolnie uzgadniane,
4. strony wykonują swoje zadania, a tylko część z nich polega na udzieleniu jednostronnej lub wzajemnej pomocy przy osiągnięciu celu głównego.

Można przyjąć, że współdziałanie to dobrowolnie uzgodniona pomoc przynajmniej dwóch autonomicznych podmiotów uczestników walki, na rzecz osiągnięcia wspólnego celu.

Z powyższej definicji wypływa cel współdziałania, którym jest zapewnienie sprawności osiągnięcia efektu końcowego (celu) wspólnych działań.

¹¹ *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa 1981, s.

¹² W. Lidwa, *Współdziałanie wojsk operacyjnych...*, op. cit., s. 95.

Wcześniej określone wymagania wobec współdziałania oraz konieczność zespolenia wysiłków różnych autonomicznych podmiotów biorących udział w walce wymaga, aby działanie takie było wcześniej przygotowane (zorganizowane). Funkcjonujące w piśmiennictwie wojskowym pojęcie „organizacja współdziałania” nie odpowiada semantycznemu znaczeniu pojęcia „organizacja” w połączeniu z pojęciem „współdziałanie”, ponieważ, cytując za *Małą encyklopedią prakseologii i teorii organizacji*, „organizacja to pewien rodzaj całości ze względu na stosunek do niej jej własnych elementów, mianowicie taka całość, której wszystkie składniki przyczyniają się do powodzenia całości”¹³. Dlatego w sensie czynnościowym określeniem trafniejszym, oddającym istotę, jest organizowanie współdziałania lub przygotowanie współdziałania – to bowiem jest ściśle związane z działalnością organów dowodzenia, jest funkcją dowodzenia¹⁴.

W zagadnieniu współdziałania można wyróżnić dwa obszary zainteresowań. Pierwszy obszar obejmuje stronę merytoryczną współdziałania, związaną z wypracowaniem wewnętrznie skoordynowanego modelu walki i operacji oraz sposobami prowadzenia działań przez rodzaje wojsk i sił zbrojnych. Ten zakres zagadnień to sfera zainteresowania taktyki i sztuki operacyjnej oraz strategii.

Drugi obszar zagadnień stanowi strona organizacyjna i metodyczna funkcjonowania dowództw w systemach dowodzenia¹⁵.

Współdziałanie rodzajów wojsk i sił zbrojnych to atrybut współczesnej walki, bitwy i operacji. **Współdziałanie w walce i operacji osiąga się w wyniku sprawności działania zarówno wojsk, jak i dowództw.** Sprawność wojsk to efekt przede wszystkim wysokiego poziomu ich wyszkolenia, natomiast w odniesieniu do działalności

¹³ T. Pszczółkowski, *Mała encyklopedia...*, op. cit., s. 126.

¹⁴ W. Lidwa, *Współdziałanie wojsk operacyjnych...*, op. cit., s. 96.

¹⁵ S. Sadowski, *Wzłowe problemy organizacji współdziałania w obronie*, AON, Warszawa 1996, s. 6.

dowództw, to w głównej mierze zasługa **umiejętności organizowania współdziałania**.

W praktyce dowodzenia pojęcie „organizacja współdziałania” należy do najbardziej popularnych i najczęściej stosowanych w Wojsku Polskim. Jednak, jak dotąd definicja „organizacja współdziałania” nie znalazła się w *Słowniku terminów wojskowych* oraz *Leksykonie wiedzy wojskowej*, a także brak jej również w dokumentach takich, jak regulaminy i instrukcje, co powoduje trudności w zakresie jednoznacznej interpretacji.

Warto w tym miejscu przytoczyć autorów *Zasad dowodzenia wojskami*, którzy zdecydowanie stwierdzają, że „Po pierwsze, organizacja i utrzymanie współdziałania nie mogą stanowić jakiegokolwiek oddzielnego i odosobnionego aktu w działalności dowódcy i sztabu związanej z przygotowaniem walki i kierowaniem wojskami w toku prowadzenia działań bojowych. Elementy te występują ciągle w całości pracy, poczynając od podejmowania decyzji i stawiania zadań bojowych podwładnym”¹⁶.

Zarówno organizowanie współdziałania, jak i planowanie działań trwają cały czas, bez żadnej sztucznej przerwy, od chwili otrzymania zadania do chwili jego wykonania, przejawiają się one już w decyzji dowódcy i zadaniach postawionych podwładnym. Proces organizowania współdziałania tkwi we wszystkich płaszczyznach dowodzenia.

Pojęciem najbardziej ogólnym jest integracja, czyli scalanie elementów i tworzenie z nich systemu organizacyjnego¹⁷. Podstawą do integracji będzie wymieniony wcześniej cel działania, bez niego bowiem trudno mówić o efektywnym łączeniu w całość wysiłków. Organizacja jako całość służyć ma wykonywaniu określonych zadań, które na poziomie wykonawcy mogą być potraktowane jako cel¹⁸. Jest to więc takie działanie,

¹⁶ D.I. Iwanow, P.W. Szemański, W.P. Sawieliew, *Zasady dowodzenia wojskami*, Warszawa 1973, s. 293.

¹⁷ T. Pszczółkowski, *Mała encyklopedia...*, op. cit., s. 92.

¹⁸ T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, op. cit., s. 202.

które mimo różnych przeciwności wynikających z przebiegu działania, zapewni należyte funkcjonowanie całości organizacyjnej.

Warunkiem żywotnym racjonalnej integracji działań jest optymalna koordynacja¹⁹. Termin ten w sensie czynnościowym oznacza włączenie do działania, jako systemu dynamicznego, elementów niezbędnych dla osiągnięcia zamierzonego wysiłku w odpowiedniej ilości i jakości we właściwym czasie²⁰. W sensie działania, to takie scalanie czynów wchodzących w skład działania złożonego jedno- lub wielopodmiotowego, by owe działania sobie pomagały, a co najmniej nie przeszkadzały²¹.

Wynika stąd, że koordynacja działań jednego podmiotu polega na doborze takiej kolejności czynów, które nie kolidują z innymi działaniami tego samego podmiotu²².

Koordynację zaliczyć więc można do funkcji kierowniczych, bez których osiągnięcie celu przez różne podmioty uczestniczące w działaniu może być jedynie dziełem przypadku.

Istota koordynacji działań polega na tym, że:

1. każdy z uczestników otrzymuje zadanie zgodnie ze swą specjalnością i możliwościami;
2. organizujący dąży do maksymalnego wykorzystania możliwości poszczególnych elementów;
3. wszystkie działania poszczególnych elementów zbliżają całość organizacyjną do osiągnięcia założonego celu działania.

¹⁹ Koordynacja (*łac. coordinatio*) – to uzgodnienie wzajemnego działania, uzgodnienie, zharmonizowanie, ujednolicenie. *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1992, s. 1007.

²⁰ „Koordynacja – to włączenie do działania wszystkich i tylko tych elementów (ludzi wykonujących określone czynności i zasobów spełniających określone funkcje), które są niezbędne do zapewnienia powodzenia w taki sposób, aby elementy te maksymalnie przyczyniały się do powodzenia całości – a więc włączenie ich we właściwej jakości, ilości i we właściwej chwili”. J. Zieleniewski, *Organizacja i zarządzanie*, Warszawa 1976, s. ...

²¹ T. Pszczółkowski, *Mała encyklopedia...*, op. cit., s. 106.

²² W. Lidwa, *Współdziałanie wojsk operacyjnych...*, op. cit., s. 97.

Burzliwy rozwój techniki pociągnął za sobą potrzebę specjalizacji, która wkroczyła również do walki zbrojnej, obejmując nie tylko poszczególne jednostki w zespole, ale i całe zespoły. W ten sposób powstały i funkcjonują rodzaje sił zbrojnych i rodzaje wojsk. Zaangażowanie tych sił do wykonywania różnorodnych zadań wykonywanych w różnych wymiarach, spiętych jedną myślą przewodnią i podporządkowanych jednemu celowi, wymaga dokładnej koordynacji działań²³. Stanem pożądanym, idealnym, byłby taki stopień uzgodnień, w wyniku którego efekt działań składników współdziałających ze sobą byłby większy niż suma efektów działania każdego z osobna.

Koordynacja jest więc przedsięwzięciem o fundamentalnym znaczeniu dla łączenia wysiłków różnych uczestników walki, co w dobie rozwoju specjalizacji będzie coraz trudniejsze ze względu na wielość uczestników działania zbiorowego. **Rolę koordynacji eksponują dokumenty dowodzenia NATO, w których wyszczególniono w ramach poziomów dowodzenia uprawnienia do koordynacji (coordinating authority). Uprawnienia te otrzymują osoby odpowiedzialne za koordynację odpowiednich funkcji lub działań wojsk, dowództw lub rodzajów sił zbrojnych²⁴.**

Można w związku z powyższym przyjąć, że koordynacja oznacza integrację wysiłków uczestników działań co do miejsca i podziału zadań.

Nieodłącznym elementem towarzyszącym koordynacji jest synchronizacja i jest to doprowadzenie dwóch lub więcej zjawisk, procesów, czynności do zgodności ich przebiegu w czasie lub po prostu koordynacja w czasie²⁵. Wynika stąd, że synchronizacja powiązana jest ściśle z koordynacją. Koordynacja powinna prowadzić do

²³ Por.: J. A. F. Stoner, R. Freman, R. Gilbert, *Kierowanie*, Warszawa 1990, s. 311–314.

²⁴ Por.: *AAP-6, Słownik terminów i definicji NATO*, s. 85.

²⁵ *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980, s. 720; J. Pszczółkowski, *Mała encyklopedia...*, op. cit., s. 235.

synchronizacji działań, a więc do takiego stanu, w którym dzięki uzgodnieniom czasowo-przestrzennym, zaangażować można optymalną ilość sił do działań w rozstrzygającym miejscu i czasie.

Synchronizacja działań odnosi się nie tylko, jak ma to miejsce w przypadku współdziałania, do bezpośredniego użycia sił, lecz występuje we wszystkich fazach przygotowania i prowadzenia działań (operacji)²⁶.

Synchronizacja działań oznacza osiągnięcie równoległości i spójności zróżnicowanych procesów dowodzenia i planowania oraz połączenie możliwości bojowych sił powietrznych i sił morskich, tak aby dzięki temu osiągnąć wspólne cele operacyjne.

Zatem, synchronizacja działań to skomplikowany proces wymagający uporządkowania działań nie tylko w czasie, ale i przestrzeni w celu osiągnięcia w decydującym czasie i miejscu optymalnej siły bojowej.

Ocenia się, że synchronizacja wykracza poza uzgodnienia dotyczące pojedynczych przedsięwzięć i obejmuje więcej niż tylko przestrzenne i czasowe ześrodkowanie sił i ognia w jednym miejscu.

Przedsięwzięcia można uznać za zsynchronizowane, jeżeli ich wspólne konsekwencje oddziałują w decydującym czasie i rozstrzygającym miejscu²⁷.

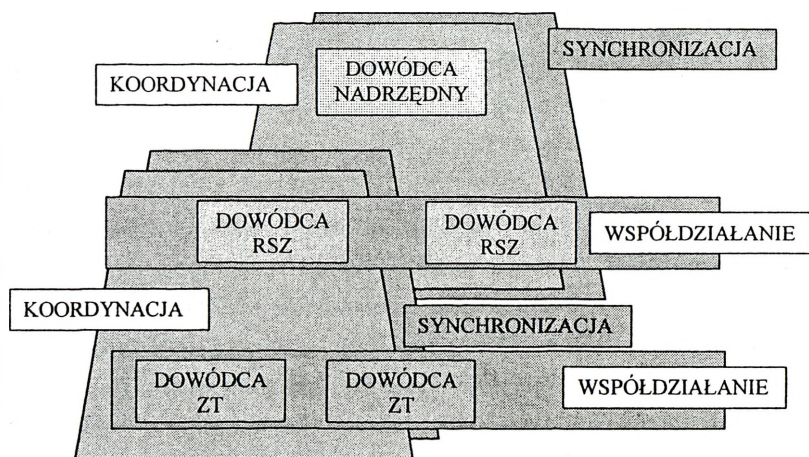
Synchronizację uznać należy za najwyższy stopień zgrania działań na tych szczeblach dowodzenia, na których odbywa się bezpośrednie kierowanie wojskami. Występuje więc od najniższych szczebli dowodzenia do poziomu dowodzenia operacyjnego włącznie²⁸.

Poniższy rysunek przedstawia zależności pomiędzy współdziałaniem, koordynacją i synchronizacją (rys. 1).

²⁶ S. Zajas, M. Kozub, *Lotnictwo Sił Powietrznych RP w operacjach połączonych NATO*, Warszawa 1999, s. 17.

²⁷ S. Zajas, M. Kozub, *Lotnictwo Sił Powietrznych RP w operacjach połączonych NATO*, op. cit., s. 18.

²⁸ W. Lidwa, *Współdziałanie wojsk operacyjnych...*, op. cit., s. 104.

Rys. 1. Zależności występujące pomiędzy współdziałaniem, koordynacją i synchronizacją

Koordynacja działań różnych uczestników oraz ich terminowa synchronizacja zapewnić powinny efekt synergiczności, rozumiany jako skutki wspólnego działania, które są większe niż działania każdego uczestnika z osobna²⁹.

Efekt synergii uzyskuje się w rezultacie zintegrowanego i zsynchronizowanego manewru np. sił morskich z działaniami lotnictwa. Potęgowanie efektów działania różnych czynników jest zatem zjawiskiem charakterystycznym nie tylko dla działań taktycznych, lecz także operacyjnych i jest realizowane przez jednoczesne (zsynchronizowane) oddziaływanie różnymi środkami rażenia na przeciwnika. Synergiczność jest zatem źródłem istotnej przewagi, zarówno na szczeblu operacyjnym, jak i taktycznym.

²⁹ S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993, s. 87.

2. POŁĄCZONE DZIAŁANIA LOTNICTWA SIŁ POWIETRZNYCH I MARYNARKI WOJENNEJ

Koncepcja operacji, zakładająca zachowanie swobody działania przy jednoczesnym zwiększeniu połączonego efektu ograniczonych środków, musi być uzgodniona przez dowódcę komponentu sił morskich i sił powietrznych. Toteż prowadzone działania powietrzne i morskie muszą się nawzajem uzupełniać, a w celu minimalizowania strat i poszukiwania ekonomii wysiłków, plany działań sił morskich muszą być dostosowane do realnej sytuacji powietrznej.

Celem działań lotnictwa sił powietrznych na rzecz sił morskich będzie nie tylko niszczenie sił morskich przeciwnika, ale również osłona własnej floty przed uderzeniami i rozpoznaniem z powietrza. Zatem w operacjach połączonych rodzajów sił zbrojnych, w ramach wsparcia działań sił morskich, lotnictwo sił powietrznych może być użyte do wykonywania zadań w ramach walki o przewagę w powietrzu nad akwenem morskim, zwalczania obiektów morskich oraz rozpoznania powietrznego minowania i izolacji portów morskich³⁰.

Ocenia się, że wywalczenie przewagi w powietrzu jest podstawowym warunkiem sukcesu operacji morskich, jeżeli nie chce się, aby potrzeby obrony wojsk własnych przed uderzeniami lotnictwa przeciwnika stały się niemożliwym do zaakceptowania ograniczeniem swobody działania.

Badania literatury i analiza wniosków z przeprowadzonych konfliktów zbrojnych wskazują, że trwała, skuteczna obrona strefy sił morskich jest możliwa pod warunkiem panowania w powietrzu i na morzu.

³⁰ S. Zajac, M. Kozub, *Lotnictwo Sił Powietrznych RP w operacjach połączonych NATO*, op. cit., s. 34.

Analiza doktryny połączonych sił zbrojnych Sojuszu, wyrażonej w formie dokumentu AJP-01, pozwala na nieco inne spojrzenie na użycie lotnictwa sił powietrznych. Ocenia się, że siły powietrzne będą zaangażowane nie tylko do uzyskania i utrzymania dominacji w powietrzu, ale także do wspierania sił morskich w osiąganiu celów operacji połączonych. Z drugiej strony, również siły morskie mogą przyczynić się do zwiększania efektywności operacji powietrznych.

Dokument ten wymienia następujące rodzaje działań powietrznych³¹:

1. działania o uzyskanie przewagi w powietrzu (zwalczanie sił powietrznych przeciwnika) – Counter Air Operations;
2. działania przeciw siłom naziemnym i nawodnym (powierzchniowym) – Anti to Surface Force Air Operations;
3. działania powietrzne na morzu – Maritime Air Operations;
4. strategiczne działania powietrzne i ataki strategiczne – Strategic Air Operations;
5. wspierające działania powietrzne (wsparcie działań powietrznych) – Supporting Air Operations³².

Z analizy wspomnianej doktryny wynika, że działania przeciwko siłom naziemnym i nawodnym (Anti-Surface Force Air Operations – ASFAO) są prowadzone w celu pozbawienia sił militarnych przeciwnika zdolności do okupowania zdobytych terytoriów lub wyzyskiwania obszarów morskich poprzez neutralizację, powstrzymywanie lub niszczenie jego sił powierzchniowych (lądowych, morskich lub podwodnych)³³.

Według ATP-33(C) działania przeciw siłom naziemnym i nawodnym (Anti to Surface Force Air Operations – ASFAO) składają się

³¹ AJP-01, *Allied Joint Publication*, pkt. 0806.

³² S. Zajas, M. Kozub, *Lotnictwo Sił Powietrznych RP w operacjach połączonych NATO*, op. cit., s. 65.

³³ AJP-01, *Allied Joint Publication*, pkt. 402.1.c.

z szeregu zadań, których celem jest niszczenie, neutralizowanie lub opóźnianie działań sił morskich przeciwnika.

Pewnym kompromisem jest rozdzielenie zadań przeciw siłom naziemnym i nawodnym, co może wynikać z tego, że działania powietrzne na morzu (AMO) są kontynuacją wsparcia działań morskich (TASMO)³⁴. W przygotowywanych propozycjach ATP-33(C)) można jednak już zauważyć tendencję do łącznego traktowania zwalczania sił lądowych i morskich przeciwnika, jako jednego rodzaju działań sił powietrznych. Zaznaczony jest jedynie podział na działania na morzu, na lądzie i w morskich operacjach desantowych (Anti Surface Force Air Operations in maritime, amphibious and land environment).

Działania powietrzne na morzu – Air-Maritime Operations (AMO) według AJP-01 obejmują³⁵:

1. zwalczanie okrętów podwodnych – Anti-Submarine Warfare (ASW),
2. zwalczanie celów nawodnych – Anti-Surface Unit Warfare (ASUW),
3. morskie działania przeciwlotnicze – Maritime Anti-Air Warfare (MAAW).

Działania o takich właściwościach zakładają użycie głównie lotnictwa morskiego, ale według ustaleń zawartych w ATP-34 lotnictwo sił powietrznych może być użyte do taktycznego wsparcia lotniczego działań sił morskich. Zakłada się, że celem działań sił powietrznych w takich sytuacjach będzie nie tylko obezwładnianie i niszczenie sił morskich przeciwnika, ale również obrona własnych sił morskich.

Taktyczne wsparcie lotnicze działań sił morskich (Tactical Air of Maritime Operations – TASMO) obejmuje całość zadań lotnictwa sił powietrznych bazowania lądowego lub pokładowego nie-

³⁴ S. Zajas, M. Kozub, *Lotnictwo Sił Powietrznych RP w operacjach połączonych NATO*, op. cit., s. 69.

³⁵ B. Zdrodowski, M. Marciniak, *Doktryna powietrzna NATO*, Warszawa 1999, s.73.

podlegających dowódcy morskemu, prowadzonych w środowisku morskim na korzyść sił morskich. Może być wykonywane niezależnie lub w koordynacji z siłami morskimi, łącząc unikalne właściwości sił powietrznych i morskich w działaniach przeciwko wspólnemu zagrożeniu lub w wypełnieniu wspólnych celów³⁶.

W ramach wsparcia lotniczego sił morskich lotnictwo może być wykorzystane do wykonywania zadań walki o zdobycie przewagi w powietrzu nad akwenem morskim, zwalczania obiektów morskich oraz minowania, rozpoznania i wykrywania, a także izolacji portów, w tym głównie do³⁷:

1. wsparcia ogniowego sił morskich przy wykonywaniu uderzeń na cele morskie oraz bazy i porty;
2. osłony własnych zgrupowań okrętów, obrony baz morskich i portów;
3. nadzorowania obszarów przybrzeżnych, baz morskich i portów;
4. prowadzenia rozpoznania w ramach przygotowywania operacji desantowych;
5. zwalczania desantów morskich przeciwnika;
6. niedopuszczania sił morskich przeciwnika (nawodnych i podwodnych) do własnych baz i linii komunikacyjnych.

Wsparcie sił morskich może być prowadzone poprzez wykonywanie wszechstronnie zabezpieczonych wylotów ofensywnych i defensywnych.

Ocenia się, że lotnictwo sił powietrznych będzie wykorzystywane do wsparcia lotniczego sił morskich tylko w takich sytuacjach, gdy nie będą one dysponować odpowiednią ilością własnego lotnictwa³⁸.

³⁶ ATP-33(B), *Allied Tactical Publication*, pkt. 516.

³⁷ B. Zdrodowski, M. Marciniak, *Doktryna powietrzna NATO*, op. cit., s.72.

³⁸ S. Zajas, M. Kozub, *Lotnictwo Sił Powietrznych RP w operacjach polączonych NATO*, op. cit., s. 63.

Cele i priorytety taktycznego wsparcia lotniczego działań sił morskich ustala dowódca tych sił, natomiast za wykonanie zadań realizowanych w ramach tego wsparcia są jednak odpowiedzialne siły powietrzne.

Taktyczne wsparcie lotnicze działań sił morskich jest prowadzone metodą wylotów zawczasu zaplanowanych (Preplanned Missions) lub wylotów natychmiastowych (Immediate Missions). Lotnictwo sił powietrznych, użyte do wsparcia działań sił morskich, musi dysponować odpowiednim uzbrojeniem oraz posiadać szczegółowe informacje o sytuacji na morzu, planowanym przebiegu działań morskich oraz o szczególnych warunkach działania nad morzem.

W celu wykluczenia wzajemnego zagrożenia oraz dla uzyskania możliwie najlepszych efektów wspólnego działania, bezwzględnie jest wymagana ścisła koordynacja i stała wymiana informacji pomiędzy stanowiskami dowodzenia sił powietrznych a stanowiskami dowodzenia sił morskich (marynarki wojennej)³⁹.

W ramach działań powietrznych na morzu będzie realizowane również wsparcie powietrzne desantowych operacji amfibijnych (ASAO)⁴⁰. Ocenia się, że to wsparcie składało się będzie z realizowanych przez siły powietrzne typowych działań dla: Air Interdiction, czy też Close Air Support. Będzie ono jednak prowadzone przez siły powietrzne w ramach operacji połączonych i w wymiarze powietrzno-lądowo-morskim, a zadaniem lotnictwa sił powietrznych będzie głównie wykonywanie uderzeń na przeciwnika broniącego dostępu do brzegu oraz osłona desantu amfibijnego przed uderzeniami z lądu, wody i powietrza.

³⁹ Tamże: s. 64.

⁴⁰ B. Zdrodowski, M. Marciniak, *Doktryna powietrzna NATO*, op. cit., s.75.

3. DOWODZENIE I WSPÓLDZIAŁANIE LOTNICTWA SIŁ POWIETRZNYCH I MARYNARKI WOJENNEJ W DZIAŁANIACH WSPÓLNYCH

W działaniach narodowych, które mogą być prowadzone jedynie w początkowym okresie operacji obronnej, na stanowisku dowodzenia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP (SD ND SZ RP), określone zostaną cele operacji i dokonany zostanie podział wysiłku lotnictwa na korzyść poszczególnych RSZ.

W Centrum Planowania Operacji Powietrznych – CPOP (element wydzielany z Dowództwa Sił Powietrznych na SD ND SZ RP), przy współdziałaniu komórek funkcjonalnych innych RSZ, opracowywane są:

1. Powietrzna Dyrektywa Operacyjna (AOD),
2. Rozkaz do Kontroli Przestrzeni Powietrznej (ACO), (podział przestrzeni powietrznej i określenie zasad jej wykorzystania).

Dokumenty te po zatwierdzeniu przez Dowódcę Sił Powietrznych obowiązują we wszystkich RSZ RP.

W Centrum Operacji Powietrznych RP (COP RP), w składzie którego pracuje Grupa Operacyjna MW, następuje sprecyzowanie zadań dla jednostek działających na korzyść MW na podstawie AOD oraz opracowywane są następujące dokumenty:

1. Rozkaz do działań powietrznych (ATO),
2. Rozkaz do obrony powietrznej (OPTASK AAW).

Ponadto COP RP przeznaczone jest do realizacji następujących zadań:

1. dokonywania bieżącej oceny zagrożenia obszaru powietrznego kraju, tworzenia zbiorów informacji rozpoznawczych dla potrzeb planowania i prowadzenia działań powietrznych w rejonie zainteresowania oraz typowania obiektów uderzeń;

2. planowania powietrznych działań ofensywnych, defensywnych i wspierających;

3. planowania i kierowania procesem wydzielania sił reagowania do działań w ramach wielonarodowych połączonych operacji poza granicami kraju;

4. nadzorowania procesu osiągnięcia WSGB;

5. planowania i kierowania działaniami przeciwkryzysowymi;

6. kierowania akcjami poszukiwawczo-ratowniczymi (SAR);

7. monitorowania sytuacji meteorologicznej, ekologicznej, skażeń i innych zagrożeń pozamilitarnych oraz prognozowania zagrożeń powstałych w wyniku katastrof przemysłowych;

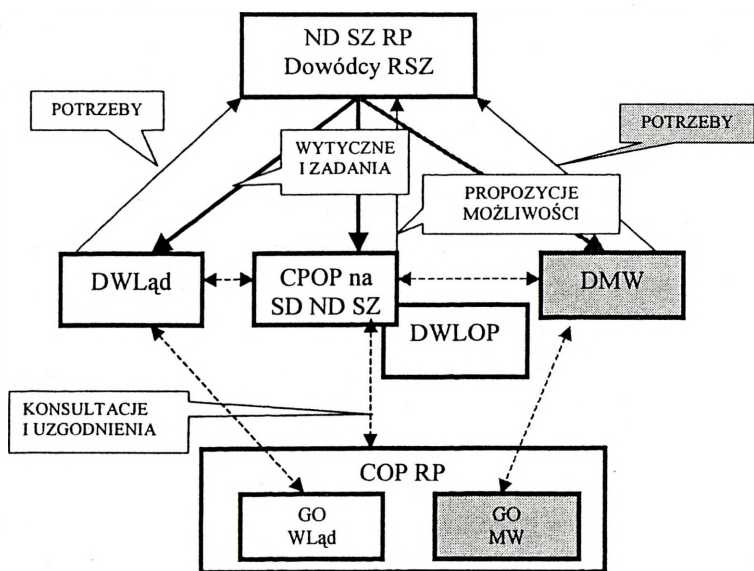
8. nadzorowania bieżącej działalności wojsk, sporządzania meldunków i sprawozdań w ramach DSO SZ, utrzymywania systemu alarmowania w stałej gotowości do użycia;

9. planowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń z wojskami oraz realnych i symulowanych treningów systemu dowodzenia – bazując na dokumentach organizacyjnych (rozkazach organizacyjnych do ćwiczeń) wykonanych przez Dowództwo Sił Powietrznych lub Dowództwa Korpusów Obrony Powietrznej – w zależności od rodzaju szkolenia.

Proces obiegu informacji o użyciu lotnictwa WLOP w ramach działań połączonych przedstawia poniższy schemat (rys. 2).

W celu reprezentowania interesów marynarki wojennej i zapewnienia koordynacji działań z siłami powietrznymi w COP RP, powołano jest **Grupa operacyjna Marynarki Wojennej (GO MW)**.

GO MW jest etatowym elementem Dowództwa Marynarki Wojennej, a jej stałym miejscem pracy jest Centrum Operacji Powietrznych RP. W procesie planowania i kierowania działaniami podlega bezpośrednio Szefowi operacji Centrum Operacji Powietrznych RP, utrzymując stały kontakt z macierzystym dowództwem.

Rys. 2. Proces obiegu informacji o użyciu lotnictwa WŁOP w ramach działań połączonych

Do podstawowych zadań grupy operacyjnej należy:

1. zapewnienie koordynacji działań Marynarki Wojennej i Sił Powietrznych na szczeblu Centrum Operacji Powietrznych RP;
2. reprezentowanie interesów Marynarki Wojennej;
3. branie udziału w pracach planowania operacji;
4. uczestniczenie w opracowaniu zapotrzebowania wsparcia lotniczego Marynarki Wojennej;
5. przekazywanie specjalistycznych informacji do rozkazów i zapotrzebowań sporządzanych w Centrum Operacji Powietrznych RP;
6. wspieranie oficerów rozpoznania COP RP w ocenie obiektów uderzeń;

7. współpracowanie podczas opracowywania listy potrzeb w zakresie rozpoznania powietrznego na korzyść Marynarki Wojennej;
8. współpraca podczas przygotowywania informacji o przeciwniku niezbędnych do analizy zadania;
9. dokonywanie ciągłej oceny położenia sił morskich przeciwnika i przekazywanie informacji do grupy rozpoznania;
10. opracowywanie danych cząstkowych niezbędnych do porównania stanu sił wojsk własnych i przeciwnika, także danych do ATO i OPTASK AAW;

11. wspieranie procesu planowania działań Sił Powietrznych.

W skład takiej grupy powinni wchodzić:

1. kierownik grupy z pionu operacyjnego MW,
2. kierownicy zmian z pionu operacyjnego MW,
3. oficerowie łącznikowi z pionu operacyjnego MW,
4. oficerowie z lotnictwa MW,
5. oficerowie z pionu dowodzenia MW,
6. oficerowie z pionu łączności MW.

Przedstawiona obsada stanowiska powinna zapewnić ciągłość pracy grupy w systemie dwuzmianowym.

W celu realizacji funkcji łącznikowych oraz koordynacyjnych w odniesieniu do działań sił powietrznych w obszarze odpowiedzialności sił morskich funkcjonuje **Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych – CKOP (AOCC)**, które jest elementem lotnictwa Sił Powietrznych podporządkowanym bezpośrednio dowódcy COP RP.

CKOP (odpowiednik AOCC) jest przeznaczone do wspomagania Dowódcy MW w zakresie koordynowania działania lotnictwa realizującego zadania na korzyść MW, zapotrzebowywania wysiłku lotnictwa, koordynowania i kierowania nim w ramach wsparcia działań Marynarki Wojennej, zapewnienia mu bezpieczeństwa oraz niedopuszczenia do atakowania własnych obiektów naziemnych czy nawodnych.

Aby uwzględnić specyfikę struktury organizacyjnej, zasad funkcjonowania systemu dowodzenia Marynarki Wojennej, zadań realizowanych przez MW, niezbędne jest rozwijanie i powiązanie CKOP z odpowiednimi elementami systemu dowodzenia MW RP na szczeblach od SD MW (Centrum Operacji Morskich – COM) do SD zespołu okrętów.

Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych przede wszystkim koordynuje działania lotnictwa sił powietrznych w ramach taktycznego wsparcia operacji morskich (TASMO), obronę powietrzną oraz wykorzystanie przestrzeni powietrznej (Airspace Control – ASC).

Obsadę operacyjną CKOP stanowią oficerowie podlegający Centrum Operacji Powietrznych.

Do podstawowych zadań CKOP należy:

1. zapewnienie ciągłego doradztwa dowódcy Marynarki Wojennej i jego sztabowi we wszystkich problemach wiążących się z przeprowadzaniem działań powietrznych a odnoszących się do określania możliwości optymalnego wykonania zadania oraz problemów związanych z kontrolą przestrzeni powietrznej;

2. zapewnienie ciągłego doradztwa dowódcy Sił Powietrznych oraz obsadzie COP RP z zakresu specyfiki działań i zadań Marynarki Wojennej oraz jego potrzeb związanych z wykorzystaniem lotnictwa;

3. ocenianie i analizowanie oraz opracowanie propozycji zmian w planie wykorzystania wsparcia lotniczego Marynarki Wojennej;

4. tworzenie oraz modyfikacja planów współdziałania z odpowiednimi komórkami sztabu sił Marynarki Wojennej.

Funkcje, jakie spełnia CKOP, odnoszące się do działań lotnictwa sił powietrznych związanych ze wsparciem marynarki wojennej są następujące:

1. koordynowanie wsparcia lotniczego z ogniem i manewrem wspieranych wojsk (sił) oraz dowodzenie lotnictwem w powietrzu podczas realizacji tego zadania;

2. koordynowanie działań bojowych lotnictwa, wykonującego zadania wsparcia lotniczego, z działaniem organicznych środków OPL i WRE MW w jego rejonach odpowiedzialności, w ramach bezpośredniej osłony wojsk, jak i w ramach jednolitego systemu OP w celu zapewnienia bezpieczeństwa własnemu lotnictwu podczas przelotu przez strefy ognia tych środków;

3. koordynowanie i nadzorowanie wykorzystania przestrzeni powietrznej w rejonie odpowiedzialności MW podczas realizacji przez lotnictwo sił powietrznych wsparcia lotniczego MW z działaniem organicznych sił i środków OPL i WRE MW, oraz działaniami sił i środków jednolitego systemu OP, realizujących osłonę MW w rejonie jej działalności;

4. zapewnienie dowódcom i sztabom na poszczególnych szczeblach dowodzenia MW ciągłego doradztwa we wszystkich sprawach dotyczących działań lotnictwa, obrony powietrznej i kontroli przestrzeni powietrznej;

5. przyjmowanie, ocenianie i koordynowanie – we współpracy ze sztabami właściwego szczebla MW – oraz przekazywanie do COP RP zapotrzebowań na wsparcie i powietrzne rozpoznanie lotnicze, obronę powietrzną i wykorzystanie przestrzeni powietrznej w rejonie odpowiedzialności MW;

6. zbieranie, opracowywanie, wymiana i przekazywanie informacji rozpoznawczej o sytuacji powietrznej i lądowej nieprzyjaciela i wojsk własnych;

7. współpraca ze sztabami na wszystkich szczeblach dowodzenia MW w ocenianiu sytuacji i wyborze (określaniu) obiektów uderzeń w ramach wsparcia;

8. zapewnienie bezpieczeństwa wspierającemu lotnictwu i wspieranym wojskom;

9. koordynowanie i nadzorowanie wykorzystania przestrzeni powietrznej przez wszystkich jej użytkowników w rejonie odpowie-

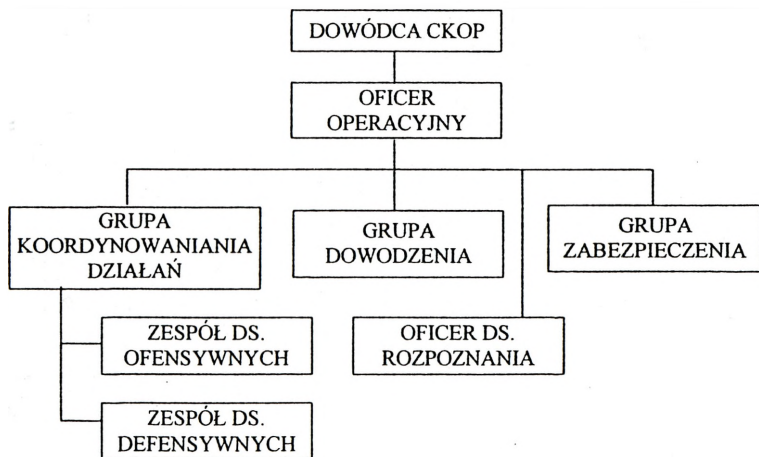
działności MW, zgodnie z ustaleniami rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej (ACO);

10. bezpośrednie stawianie zadań wykonawcom ofensywnego wsparcia lotniczego (eskadrom lotniczym), w przypadku otrzymania od COP RP takich uprawnień;

11. przyjmowanie od ODN dowodzenia – od określonych rubieży (ze stref wyczekiwania) – samolotami wykonującymi zadania wsparcia oraz naprowadzanie ich, jeśli to konieczne, na cele zwalczane w ramach wsparcia lotniczego;

12. przekazywanie zainteresowanym informacji o warunkach atmosferycznych w rejonie działań.

Na poniższym schemacie przedstawiona jest struktura organizacyjna CKOP (rys. 3).

Rys. 3. Schemat struktury organizacyjnej Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych

Obsada stanowiska składa się z dwóch zmian, tak aby zapewnić ciągłość pracy, oraz dodatkowo musi być uwzględniona obsada dla zapasowego stanowiska dowodzenia dowódcy sił morskich.

Na szczeblu operacyjnym i taktycznym Marynarki Wojennej występują elementy dowodzenia i kierowania lotnictwem sił powietrznych oraz lotnictwem marynarki wojennej.

Zespół planowania i kierowania działaniami lotnictwa marynarki wojennej, formowany na bazie szefostwa lotnictwa i OPL Marynarki Wojennej – jest podporządkowany bezpośrednio dowódcy Marynarki Wojennej i przeznaczony do planowania, koordynowania oraz dowodzenia lotnictwem marynarki wojennej. Obsada etatowa powinna zapewnić pracę dwuzmianową.

Do głównych zadań zespołu należy:

1. udzielanie fachowej pomocy dowódcy Marynarki w dziedzinie wykorzystania podległego mu lotnictwa morskiego;
2. koordynowanie działań sił lotnictwa morskiego z innymi rodzajami wojsk;
3. stawianie zadań w imieniu dowódcy Marynarki podległym siłom lotnictwa morskiego;
4. koordynowanie działań taktycznych zespołów kierowania i koordynowania działań lotnictwa (TACP/ALO);
5. ścisłe współdziałanie z CKOP (AOCC) w planowaniu użycia lotnictwa oraz zapewnianiu bezpieczeństwa własnemu lotnictwu;
6. dostarczanie dowódcy marynarki wojennej niezbędnych ekspertyz lotniczych;
7. informowanie dowódcy marynarki wojennej o rezultatach działań lotnictwa morskiego.

Na stanowiskach dowodzenia związków taktycznych Marynarki Wojennej (flotylla) występują **taktyczne zespoły planowania i kierowania działaniami lotnictwa** (tactical air control party/air liaison officer – TACP/ALO).

Główne zadania tych zespołów to:

1. doradzanie i fachowa pomoc dowódcy związku taktycznego Marynarki Wojennej we wszystkich sprawach związanych z koordynowaniem działań lotnictwa z działaniami marynarki wojennej;

2. koordynowanie wykorzystania przestrzeni powietrznej z właściwymi organami kontroli przestrzeni powietrznej;

3. przyjmowanie, koordynowanie i przekazywanie informacji z CKOP, dotyczących czasu i miejsca przelotów oraz uderzeń lotnictwa sił powietrznych oraz lotnictwa morskiego;

4. koordynacji działań lotnictwa sił powietrznych z naziemnymi i okrętowymi środkami OP.

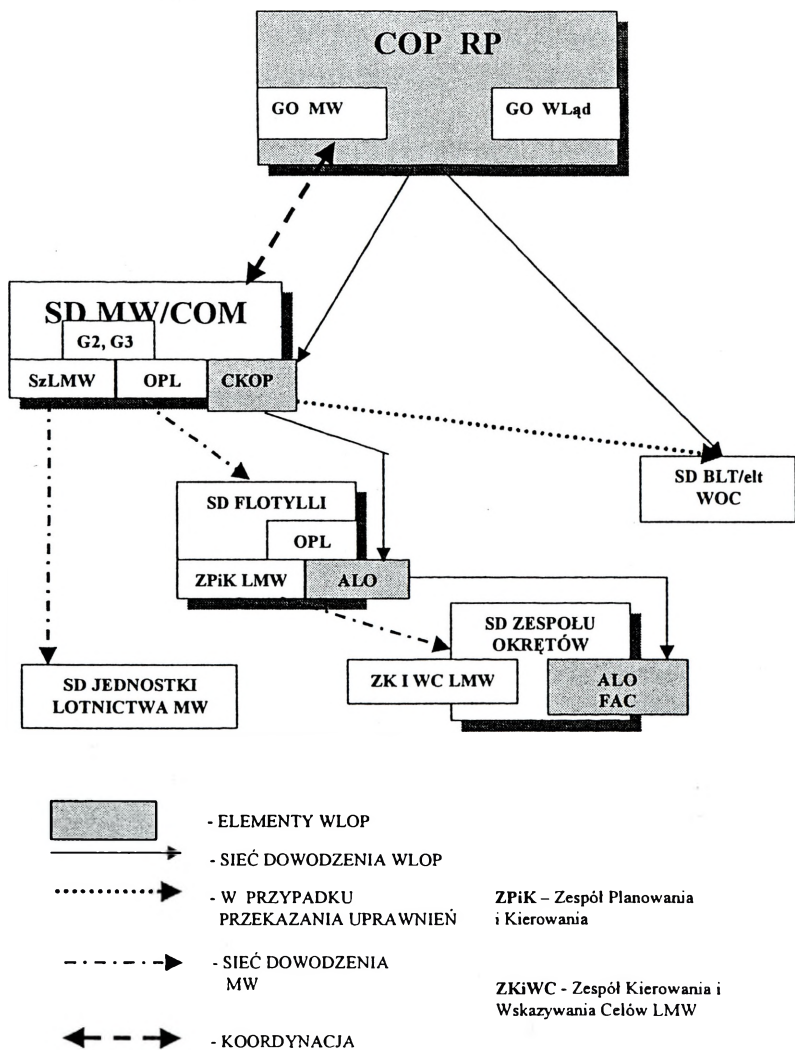
Obsada etatowa powinna również zabezpieczyć pracę dwuzmianową tego zespołu.

Zgodnie z decyzją dowódcy związku taktycznego marynarki wojennej, oficer łącznikowy lotnictwa – ALO kieruje podległych mu oficerów naprowadzania lotnictwa (ONL – FAC), w zależności od możliwości i sytuacji taktycznej, do odpowiednich zespołów okrętów lub na pokład śmigłowca, z których możliwe jest realizowanie naprowadzania lotnictwa.

Na schemacie (rys. 4) przedstawiony jest system dowodzenia lotnictwem działającym na korzyść Marynarki Wojennej.

We wspólnych działaniach lotnictwa sił powietrznych i marynarki wojennej organizuje się współdziałanie na szczeblu operacyjnym oraz taktycznym.

Niezwykle trudne jest ustalenie pewnych uniwersalnych zasad współdziałania, gdyż dotyczyć one muszą przewidywanego rozwoju zdarzeń bez pewności ich zaistnienia.

Rys. 4. Schemat systemu dowodzenia lotnictwem Sił Powietrznych działającym na korzyść Marynarki Wojennej

Przyjmując wcześniej zaproponowaną definicję współdziałania⁴¹ oraz analizując jego istotę (tj. kooperacja autonomicznych podmiotów oraz sprawne osiągnięcie wytyczonego celu), można przyjąć następujące **zasady współdziałania**⁴²:

1. podstawą współdziałania jest sprawnie funkcjonujący obieg informacji;
2. wysiłek współdziałania należy koncentrować wokół celu, czasu i miejsca;
3. pełne wykorzystanie specjalnych predyspozycji poszczególnych współdziałających podmiotów i ich możliwości bojowych;
4. zapewnienie uczestnikom swobody decydowania o sposobie wykonania stojących przed nimi zadań;
5. zapewnienie swobody manewrowania (elastyczności – tj. możliwości zmiany sposobu osiągnięcia celu bez konieczności dodatkowych uzgodnień);
6. utrzymanie szeroko rozumianych rezerw;
7. wzajemne uzależnienie współdziałających elementów.

Współdziałanie lotnictwa sił powietrznych i sił morskich polega więc na nieprzerwanym uzgadnianiu sił i środków, a także na realizacji wzajemnej informacji o sytuacji powietrznej i morskiej.

Organizowanie współdziałania w odniesieniu do lotnictwa sił powietrznych obejmuje:

1. wzajemną wymianę informacji o sytuacji powietrznej, kosmicznej i morskiej, o składzie, stopniu gotowości i działaniach własnych sił i środków;
2. uzgadnianie celów, zadań, przedsięwzięć wzajemnego zabezpieczenia sił marynarki wojennej i lotnictwa sił powietrznych;
3. uzgadnianie szczegółów celów i zadań podczas wspólnych działań przeciwko obiektom morskim i nabrzeżnym przeciwnika;

⁴¹ Zob.: str. 7.

⁴² W. Lidwa, *Współdziałanie wojsk operacyjnych...*, op. cit., s. 118.

4. świadczenia obydwu stron w zakresie wymiany informacji o przeciwniku w szerokim aspekcie;
5. uzgadnianie wydzielonych rejonów działań bojowych i rubieży;
6. uzgadnianie obiektów uderzeń wykonywanych przez lotnictwo sił powietrznych i okrętowe grupy uderzeniowe;
7. uzgadnianie sposobów i kolejności ogniowego porażenia przeciwnika;
8. organizację dowodzenia współdziałającymi siłami i środkami;
9. bezpieczny zasięg identyfikacji (Identification Safety Range – ISR) i punkty bezpieczeństwa identyfikacji (Identification Safety Point – ISP);
10. bramy przekazywania kontroli nad statkami powietrznymi (Hand Over Gate) oraz bramy wlotowe i wylotowe;
11. organizację łączności współdziałania;
12. organizację ratownictwa załóg w morzu.

Przedstawione powyżej zagadnienia, które należy rozwiązać w ramach uzgadniania współdziałania i zapewnienia bezpieczeństwa własnym siłom, świadczą, jak ważny, a zarazem trudny jest problem współdziałania. Oznacza to jednocześnie, że efektywność współdziałania w dużej mierze zależy od zbliżenia organów dowodzenia lotnictwem do systemu dowodzenia marynarki wojennej.

ZAKOŃCZENIE

Posiadanie przez Polskę szerokiego dostępu do morza wymaga również obrony wybrzeża oraz przylegającego do niego akwenu, stanowiącego polskie obszary morskie, i stanowi jeden ze specyficznych elementów całego systemu obrony kraju. Specyfika jest wynikiem charakteru zagrożenia granicy morskiej i warunków wojskowo-geograficznych Morza Bałtyckiego i obszaru do niego przylegającego. Obrona ta realizowana będzie najczęściej w formie morskiej operacji obronnej, w której znaczącą rolę ma do spełnienia lotnictwo sił powietrznych.

Analiza kształtujących się poglądów teoretycznych i doświadczeń z ćwiczeń dotyczących możliwego przebiegu morskiej operacji obronnej i związanych z nią działań lotnictwa sił powietrznych wskazuje, że wiele zagadnień z tej problematyki nie zostało jeszcze rozstrzygniętych. Do najistotniejszych zagadnień wymagających opracowania należy udział lotnictwa sił powietrznych w operacji morskiej oraz wiążące się z tym dylematy **rozwiązania problematyki współdziałania lotnictwa sił powietrznych i marynarki wojennej**.

Z przedstawionych rozważań wynikają następujące wnioski, dotyczące problematyki zawartej w przedstawionym opracowaniu:

1. trwała i skuteczna obrona strefy sił morskich jest możliwa pod warunkiem panowania w powietrzu i na morzu;

2. zadania TASMÓ mogą być wykonywane niezależnie lub w koordynacji z siłami morskimi, łącząc unikalne właściwości sił powietrznych i morskich w działaniach przeciwko wspólnemu zagrożeniu lub w wypełnieniu wspólnych celów;

3. cele i priorytety taktycznego wsparcia lotniczego działań sił morskich ustala dowódca tych sił, natomiast za wykonanie zadań re-

alizowanych w ramach tego wsparcia są jednak odpowiedzialne siły powietrzne;

4. w celu wykluczenia wzajemnego zagrożenia oraz dla uzyskania możliwie najlepszych efektów wspólnego działania, bezwzględnie jest wymagana **ściśła koordynacja i współdziałanie** oraz stała wymiana informacji pomiędzy stanowiskami dowodzenia sił powietrznych a stanowiskami dowodzenia Sił Morskich (Marynarki Wojennej);

5. Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych koordynuje działania lotnictwa sił powietrznych w ramach taktycznego wsparcia operacji morskich (TASMO), obronę powietrzną oraz wykorzystanie przestrzeni powietrznej (Airspace Control – ASC);

6. elementem wykonawczym Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych są Taktyczne Zespoły Planowania i Kierowania Działaniami Lotnictwa, przygotowane i wyposażone do realizacji współdziałania taktycznego w konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej;

7. ONL – FAC bezpośrednio odpowiada za bezpieczny dołot i wskazanie celu w ramach współdziałania lotnictwa sił powietrznych i sił morskich w boju morskim;

8. załogi uczestniczące w realizacji TASMO powinny rozumieć szczególny charakter tych działań, wynikający nie tylko ze specyfiki lotów nad morzem;

9. wytyczając trasy lotów samolotów, należy wziąć pod uwagę morskie strefy ostrzału rakiet i strefy zaangażowania samolotów myśliwskich (MEZ/FEZ) oraz zasięg bezpiecznego rozpoznania każdej z sił;

10. możliwości samolotów taktycznych do podjęcia działań wsparcia morskiego mogą zostać ograniczone warunkami pogodowymi, niepewnością dokładnej lokalizacji przeciwnika lub ograniczeniami sprzętu nawigacyjnego. Pomoc w lokalizacji celu może być zapewniona przez jednostki naziemne, nawodne lub powietrzne;

11. procedury współdziałania lotnictwa sił powietrznych i sił morskich mogą być zróżnicowane w działaniach w strefie przybrzeżnej i strefie morskiej.

BIBLIOGRAFIA

1. AAP- 6, *Słownik terminów i definicji NATO*.
2. AJP-01, *Allied Joint Publication*.
3. ATP-33(B), *Allied Tactical Publication*.
4. Aponowicz A., *Współdziałanie*, MON, Warszawa 1970.
5. Bobkowski A., *Współdziałanie w obronie powietrznej*, AON, Warszawa 1997.
6. *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa 1981.
7. Galewski Z., *Współdziałanie na polu walki*, MON, Warszawa 1983.
8. Iwanow D.I., Szemański P.W., Sawieliew W.P., *Zasady dowodzenia wojskami*, Warszawa 1973.
9. Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Warszawa 1969.
10. Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993.
11. Lidwa W., *Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju*, AON, Warszawa 1999.
12. Michalak W. Zajas S., *Lotnictwo w obronie wybrzeża*, AON, Warszawa 1994.
13. Pszczołkowski T., *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Warszawa 1978.
14. Sadowski S., *Węzłowe problemy organizacji współdziałania w obronie*, AON, Warszawa 1996.
15. *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1992.
16. *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980.
17. Stoner J. A. F., Freman R., Gilbert R., *Kierowanie*, Warszawa 1990.
18. Ścibiorek Z., Święcicki S., *Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej*, AON, Warszawa 1998.

19. Zajas S., Kozub M., *Lotnictwo Sił Powietrznych RP w operacjach połączonych NATO*, Warszawa 1999.
20. Zdrodowski B., Marciniak M., *Doktryna powietrzna NATO*, Warszawa 1999.
21. Zieleniewski J., *Organizacja i zarządzanie*, PWE, Warszawa 1976.

